

„Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021-2027“ Põllumajanduse ja toiduainetööstuse konkurentsivõime töögrupi kohtumise memo

Esimene kohtumine toimus 6. veebruar 2020 Maaeluministeeriumis (Lai tn 39 // Lai tn 41, Tallinn) väikeses saalis kell 10:00 -16.30

Osalejad

Kohtumisest võtsid osa:

Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet, Põllumajandusuuringute Keskus, Maaelu Edendamise Sihtasutus, Eesti Põllumajanduse ja Kaubanduskoda, Eesti Toiduainetööstuse Liit, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon, Organic Estonia, TalTech, Mahepõllumajanduse Koostöökogu, Eestimaa Talupidajate Keskliit, Põlvamaa Põllumeeste Liit, Eesti Leivaliit, Valgamaa Põllumeeste Liit, OÜ Siidrimaja, Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liit ning Maaeluministeerium.

Taust

Maaeluministeerium on alustanud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava 2021–2027 koostamisega. Strateegiakava koostamise eesmärk on parandada põllumajandustootmise, toiduainete tootmise ja maapiirkondade säästvat arengut.

Euroopa Komisjon esitas 1. juunil 2018 seadusandlikud ettepanekud 2020. aasta järgse ÜPP kohta. Ettepanekute eesmärgiks on tagada, et ÜPP vastaks paremini praegustele ja tulevastele väljakutsetele, toetades samal ajal jätkuvalt Euroopa Liidu põllumajandustootjaid jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise põllumajandussektori kujundamisel. ÜPP rakendamiseks perioodil 2021–2027 tuleb igal liikmesriigil koostada ÜPP strateegiakava, mis hakkab hõlmama nii põllumajanduse otsetoetusi, seni maaelu arengukavade alusel rakendatud maaelu arengu toetusi kui ka põllumajanduse ühise turukorralduse teatud sektoripõhiseid programme.

Arengukava koostamist puudutav info ja toimunud töögruppide materjalid asuvad Maaeluministeeriumi kodulehel: <https://www.agri.ee/et/upp-strateegiakava-2021-2027>

Päevakava

10.00 – 10.30: kogunemine ja hommikukohv

10.30 – 10.40: töögrupi eesmärkide ja töökorralduse tutvustamine, uue perioodi ÜPP strateegiakava koostamise tutvustus ja hetkeseis

10.40 – 11.00: finantsinstrumendi võimalusi tutvustav ettekanne

11.00 – 12.30: toiduainetööstuste investeeringuid käsitlev arutelu

12.30 – 13.15: lõuna

13.15 – 14.45: arutelu müügivõimekuse edendamisele suunatud meetmete kohta

14.45 – 15.00: kohvipaus

15.00 – 16.30: arutelu biojätmete väärimise pilootprojektide teemal

Sissejuhatus, ettekanded

Kohtumise juhatas sisse ning tutvustas strateegiakava koostamist ja töökorraldust Põllumajanduspoliitika osakonnast Jaanus Joasoo ning Kai Kalmann Maaelupoliitika ja analüüsi osakonnast tutvustas finantsinstrumente. Kõik töögruppi puudutavad materjalid on kättesaadavad [Maaeluministeeriumi koduleheküljelt](#).

Arutelude tulemused ja edasised tegevused

Finantsinstrumendi võimalusi tutvustava ettekande arutelu

Finantsinstrumente puudutavad muudatused jõustuvad lähiajal. Esitati küsimus, et kuidas on teistes liikmesriikides finantsinstrumendid rakendunud. Vastusena toodi välja, et peamiselt on see sellest millised on turutõrked konkreetsetes riikides. Iseenesest on Eesti käesoleval hetkel üks esimestest, kes finantsinstrumente selliselt on rakendanud. Samuti oleme ühed esimesed, kes uue perioodi eelhindamise protsessiga on lõpusirgel. Sellest tulenevalt ei ole hetkel võimalik uue perioodi plaanide osas näiteid teiste liikmesriikide kohta tuua. Antud olukord aga kindlasti ei tähenda seda, et kõnealune instrument ei oleks atraktiivne. Pigem seisneb asjaolu selles, et sarnased protsessid ei ole lihtsalt teistes liikmesriikides veel täielikult käima läinud. Lisaks tuleb siinkohal ka arvestada sellega, et riigiti on väga erinevad pangandussüsteemid, mis võivad tingida taoliste instrumentide kasutamist või mitte kasutamist. Murekohana toodi lisaks veel välja asjaolu, et on märkimisväärne erinevus kui antakse toetust ehk tagastamatut abi või pakutakse finantsinstrumente ehk tagastatavat abi. Seda eelkõige selles vaates, et mida teised riigid teevad (teiste riikide kavade näitel). Edaspidi (jättes *Green deal* i kõrvale) ei ole see enam lihtsalt ettevõtjate omavaheline konkurents, vaid konkurents riikide vahel. Ettepanek oli läheneda hetkel finantsinstrumentidele selliselt, et hiljem oleks neid vastavalt olukorrale võimalik ka muuta. Vastasel juhul võib tekkida oht, et asetame ennast teiste riikidega võrreldes ebavõrdsesse olukorda. Kuigi mõju konkurentsi vaates saab ikkagi olema vähene, siis mõju oleks arvestatav kui absoluutselt kõik tootjad saaksid käesoleval hetkel toetusi. Toetust antakse peaaesjalikult turutõrkest üle saamiseks, võimaldades laene neile kes muidu seda ei saaks. Tuleb seada konkreetne eesmärk, kas soov on väikesed ettevõtted suuremaks kasvatada või suuremad veel suuremaks. Võimalus on ka välja töötada mehhanism, mille kaudu toetatakse nii väikesed kui ka suuri ettevõtteid.

Toiduainetööstuste investeeringuid käsitlev arutelu

ÜPP 2021–2027: Toiduainetööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud

Käesoleva programmi üks suurimaid küsimusi hetkel on see, et mis saab perioodi lõpus. Taotlejaid on palju, kuid tegelikkus on see, et väljamakseid tehakse vähe. Kasutamata raha ülejääk on märkimisväärne ning on kahetsusväärne, kui seda ei ole võimalik sihtotstarbeliselt kasutada. Tehti ettepanek käesoleval programmiperioodil suurendada maksimaalset toetuse summat ja võimaldada ka kasutada keskmise suurusega ettevõtjatel ja suurettevõtjatel toetust ehituseks ning mitte üksnes seadmete soetamiseks. Lisaks on ettetulnud juhtumeid, kus

taotletakse küll toetust, kuid ettenähtud kavandatud tegevusi ei viida ellu. Seejärel aga ei loobuta määratud toetusest ning sellega hoitakse raha kinni. Kõnealusel viisil võib mõni potentsiaalne taotleja toetusest ilma jääda, kes oleks võimeline ka vastavaid tegevusi elluviima.

Loobumise ning mitte loobumise põhjuseid on erinevaid. Üldjuhul loobutakse selle pärast, et pangast ei saada laenu. Teisalt aga hoidutakse loobumisest, kuna kardetakse, et järgmine kord taotledes ei pruugi enam toetust saada. Reeglistikku tuleks lihtsustada/paindlikumaks muuta, et ettenähtud vahendeid oleks võimalik sektori arenguks ära kasutada.

Tähelepanu juhiti ka sellele, et toetuste menetlusprotsess ei pikeneks ning taotlusi saaks esitada jooksvalt, sest kui oodata taotlusvoore kaavad ka sageli põhjused taotlemiseks või on vaja projekti muuta. Vastasel juhul kaob toetusel ergutav mõju ning kaob ka turuaken, mille tõttu toetust algelt üldse taotlema mindi. Samuti tuleks kaaluda ka võimalust tagantjärgi toetuse andmist, näiteks kui taotleja on juba nõutud investeeringuid teinud varasemalt. Samas rõhutati, et tagantjärgi toetust ei ole võimalik anda, sest toetusel peab olema ergutav mõju ehk kui taotleja on tegevusi ise alustanud, siis puudub turutõrge ja toetusega ei ole vaja sekkuda, sest ettevõtja suudab ise leida vahendeid investeeringute tegemiseks.

Kokkuvõtteks, antud teemale tuleks läheneda selliselt, et käesoleva programmiperioodi lõpp oleks kasulik nii sektorile kui ka majandusele tervikuna ning toetuseks ettenähtud vahendid kasutatakse maksimaalselt ära.

ÜPP strateegiakava 2021–2027

Üldine hinnang oli, et mõiste „mittetootlik“ oleks laiemalt defineeritav ning lisaks masinatele oleks lubatud ka IT-lahendustega seonduvad investeeringud. Tuleb otsustada, milline saab olema proportsioonide jaotus. Lisaks on oluline küsimus, et kui suur saab olema kaasfinantseering riiklike eesmärkide täitmiseks. Arutelu käigus tõstus küsimus, et kuidas on võimalik hinnata kas investeering on tootlik või mittetootlik? Lisaks peaksid olema mittetootlikud investeeringud kättesaadavad kõigile, et oleks tagatud võrdne konkurents. Kuivõrd toetuse eesmärgid on oma olemuselt erinevad, siis ei ole kohane mikro- ja väikeettevõtjatele täiendavaid ekspordieesmärke kehtestada.

Järgmise perioodi kontekstis tuleks kaaluda ka võimalust erinevatele meetmetele ka *Green deal* i toetusmehhanism sisse ehitada. Üheks võimaluseks oleks suurendada toetust, toetuse määra või hindepunkte neile, kes panustavad rohkem kliimaga seotud tegevustesse (siduda nt. ÜRO kliimaeesmärkidega). Vastasel juhul võib juhtuda, et riigil ei ole lihtsalt võimalik tulevikus seatud eesmärke täita. Ettevõtjad ei ole teadlikud *Green deal* ist ning ei pruugi sellega ka kaasa tulla. Seega tuleb antud teema põhjalikult läbi mõelda.

Suurim vajadus on sektoril nii seadmete kui ka tehnoloogia järele. Üleüldine automatiseerimine on tootmise seisukohalt väga olulisel kohal. Samuti on oluline erinevad keskkonnaga seonduvad nõuded nt. ringmajandus. Erinevate keskkonnaga seonduvate nõuete täitmise osas leiti, et selles osas tuleks olla pigem konservatiivne ning mitte ette rutata. Keskkonnahoidu puudutavad nõuded koormavad sektorit ning sellest tulenevalt on kohustused suured ning tuleb vaadata, et üldises plaanis ei jääks teiste riikidega võrreldes ebavõrdsesse seisu.

Juhinduda tuleks sektoripõhiste toetuste väljatöötamisel ning eesmärk oleks mitmekesistamine. Määratlemine võiks olla täpne, kuid mitte liiga detailidesse ulatuv. Euroopa Liidust tulenevad

nõuded peaksid olema kindlasti investeringutoetusega kaetud. Suureks takistuseks võib saada ühistulise koostöö nõue. Suurprojektide juures võiks olla lubatud kasutada mitteühistulist vormi. Leiti, et see võib kaasa aidata soodsa pinnase tekitamisele headele projektidele.

Lisaks oli üldine soov, et meetmed oleksid planeeritud paremini. Mida vähem muudetakse määruses sätestatud tingimusi, seda parem. See aitaks vältida taotleja üllatust, et nad ei vasta üks hetk enam nõuetele.

ÜPP 2021–2027 Põllumajandustootjate ja toiduainete töötajate müügivõimekuse tõstmine

Sissejuhatuses andis ministeerium ülevaate tänastest meetmetest (Turuarendustoetus ja MAK meede 16.4 „Lühikeste tarneahelate ja kohlike turgude arendamine), mida müügivõimekuse edendamiseks saab kasutada ning ÜPP strateegiakava eelnõust artikli „Koostöö“ osas, mille alt oleks võimalik perioodil 2021-2027 sarnaseid tegevusi toetada. Turuarendustoetuse osas toodi välja, et kui seni on meetme rahastamine toimunud riigieelarvest ning tegevusi on olnud võimalik teha ainult üheaastase toetuse tsükli raamistikus, siis juhul kui selle meetme tegevused viia strateegiakava alla, saaks tegevusi ellu viia pikema perioodi jooksul (maksimaalselt lubatud kuni 7 aastane periood), mis lihtsustab tegevuste planeerimist ning elluviimist. Lisaks võimaldab „Koostöö“ artikkel kuni 100%-list toetuse määra. Jaanuari viimasel nädalal toimus Brüsselis Komisjoniga esimene kohtumine, kus Eesti tutvustas uue strateegiakava raames tehtud tööd ning küsiti müügiesituse meetme osas täpsustavaid küsimusi. Komisjonilt selgeid vastuseid ei saadud ja oodatakse täpsustusi.

Töögruppis tehti ettepanek kehtestada kindlasti omaosaluse määr, sest siis on ettevõtetal suurem motivatsioon ka toetuse eest elluviidavatesse tegevustesse panustada (eriti just välismesside puhul). Erinevate tegevuste osas tuleks kehtestada erinevad toetuse määrad (prioriteetsemad tegevused kõrgema toetuse määraga). Turuarendustoetuse osas on hetkel tegevused jagatud kaheks – sise- ja välistegevused. Sellise suunitlusega võiks jätkata, ühistegevus eksporditurudele peaks jätkuma. Märjiti ära, et tehakse palju kattuvaid tegevusi erinevatest meetmetest, mida peaks vältima. Rõhk peaks endiselt jääma messidele, sest seal on osalejate arv tõusnud. Ettevõtted konkureerivad kohtade pärast.

Lisaks tehti ettepanek laiendada abikõlblike taotlejate ringi. Paljud väikesed toidukäitlejad ei kuulu liitudesse. Ettepanek on taotleja definitsiooni laiemaks muuta, et ei kvalifitseeruks ainult organisatsioonid. Messidel osalemine peaks olema võimaldatud ka mikro- ja väikeettevõtjatele.

Rõhutati, et välismessid peaksid jääma toetatavate tegevuste nimekirja ja märjiti, et uus pikem periood on igati positiivne. Tänuõnad edastati PRIA-le, praegune Turuarendustoetus on kergesti hallatav ja kliendisõbralik. Toetuse suurusel rääkides rõhutati, et prioriteet peaks olema toetuse eelarve suurendamine. Välistegevuste tähtsust rõhutati. Ettevõtetal on võimekus kasvada ja siseturu nõudlus ei ole piisav, seega toetuse suund peab olema välisturgudele.

Lühikeste tarneahelate arendamise meetme osas esitati küsimus, kas tarkvara soetamisel on eraldi sisse ostetud koolitus abikõlblik kulu?

Vastus, meetme väljatöötamisel kaalutakse tehtud ettepanekut. Hetkel ei nähta takistusi.

Lisaks tehti ettepanek lisada abikõlblike kulude hulka tarkvaralahenduse väljatöötamine, eraldi tuleks lisada veel koolitusrida (valdkonnapõhine müügioskuste õpe). Toetatavate tegevuste alla peaks lisama kompetentsuse ja võimekuse toetamise.

Vastus, selliseid tegevusi juba toetatakse, lihtsalt teise artikli alt. Arvestatakse, et seda soovitakse nimekirja lisada.

Otsustati:

- 1.1. Meede on väga vajalik
- 1.2. Tuleb tagada, et ei oleks kattuvaid taotlusi
- 1.3. Omafinantseering peaks olema kohustuslik
- 1.4. Tehnilised küsimused arutatakse läbi väiksemas töögrupis

Bioressursside väärindamine

Arutelu käigus leiti, et projektidesse tuleks kaasata erinevad teadusasutused ja erialaliidud. Toodi välja, et biokosmeetika puhul tuuakse bioressurss sisse Saksamaalt. Sellest lähtuvalt tekkis küsimus, kas antud juhul peaks selle taga olema ka vastav teostatavusuuring? Selgeks tuleks teha, kas Eestis leidub üldse materjali millest toota. Arutelu käigus tehti ettepanek kaaluda erinevaid teadusasutusi, kelle juures vastavat projekti oleks võimalik teostada. Testimist on ka võimalik erinevate ettevõtete juures läbi viia, kuid väiksemas mahus. Oluline on teada palju leidub Eestis tootmispotentsiaaliga materjale ning selles osas oleks vajalik läbi viia ka vastav analüüs. Tehti ettepanek, et toetuse taotlemist ei peaks piirama ainult maapiirkonna ettevõtetega. Soovitati täpsustada biorafineerimise mõistet või kaaluda, kas õigem oleks kasutada terminit „bioväärindamine“.

Järgmine toiduainetööstustele suunatud konkurentsivõime töögrupi kohtumine toimub Maaeluministeeriumis 12.03.2020.

Memo koostas: Eve Paju, Kadi Raudsepp, Janeli Tikk, Jaanus Joasoo, Madis Võikar.